

Vergaderjaar 2016–2017

30 977

AIVD

Nr. 148

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 21 december 2016

Met deze brief informeer ik uw Kamer over de prioriteiten en accenten van het AIVD Jaarplan 2017. Het Jaarplan van de AIVD vormt een nadere uitwerking van beleidsartikel 2 van de begroting van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (Kamerstuk 34 550 VII, nr. 1). Het Jaarplan zelf is vanwege zijn inhoud staatsgeheim gerubriceerd en wordt integraal gedeeld met de Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten. Het Jaarplan is op 13 december jl. besproken en geaccordeerd in de Raad voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten en wordt daaropvolgend in de ministerraad vastgesteld.

Nationale veiligheid en de rol van de AIVD

De AIVD is een gecombineerde dienst met een inlichtingen- en een veiligheidstaak (i&v) en staat voor de nationale veiligheid door tijdig dreigingen, ontwikkelingen en risico's te onderkennen die niet direct zichtbaar zijn.

Inlichtingen verzamelen en duiden is immers een essentiële voorwaarde om terroristische aanslagen te kunnen verijdelen, een uitreis te verstoren, spionage te ontdekken en meer in het algemeen het regeringsbeleid te ondersteunen ter bescherming van de democratische rechtsorde en andere gewichtige belangen van de staat. Hiertoe verricht de AIVD onderzoek in binnen- en buitenland met inachtneming van de waarborgen van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten (Wiv). De AIVD deelt gericht kennis en informatie met samenwerkingspartners (zoals de MIVD, NCTV, gemeenten, Nationale Politie en buitenlandse inlichtingen- en veiligheidsdiensten) en verschaft hen daarmee de mogelijkheid tot handelen.

Geïntegreerde Aanwijzing Inlichtingen- & Veiligheid

De onderzoeken van de AIVD zijn gebaseerd op de Geïntegreerde Aanwijzing Inlichtingen- en Veiligheid (GA I&V). Deze GA I&V beschrijft de

vraag naar inlichtingen vanuit verschillende behoeftestellers vanuit de overheid en vormt daarmee de basis voor de jaarplannen van de AIVD en MIVD. In de GA I&V is rekening gehouden met de eerdere door de regering toegekende versterkingen voor de meerjarenbegroting van de AIVD.

Verslechterd dreigingsbeeld

Sinds de vaststelling van de GA I&V voor de periode 2015–2018 is het dreigingsbeeld, zowel mondiaal als in Nederland, verder verslechterd. Na de aanslagen in Parijs en Brussel is meer inzicht ontstaan in de omvang van de terroristische dreiging. ISIS heeft met deze aanslagen aangetoond in staat te zijn complexe aanslagen in Europa te plegen en om vanuit Syrië een uitgebreid netwerk op te zetten en aan te sturen. Ook de kans dat in Nederland een aanslag wordt gepleegd is reëel. Dreiging kan daarbij ook uitgaan van personen die geïnspireerd zijn door het gedachtegoed van ISIS.

Daarnaast zijn ontwikkelingen in het buitenland steeds meer multidimensionaal van aard. Ze bevatten een politieke én een geopolitieke én een jihadistisch-terroristische component. Breed landenonderzoek dat de inlichtingenbehoefte ten aanzien van de verschillende componenten in samenhang adresseert, is dan ook noodzakelijk. Nieuwe ontwikkelingen, zoals de toenemende cyberdreiging alsmede de verhoogde inmengings- en inlichtingenactiviteiten van meerdere staten, zullen eveneens veel aandacht vergen.

Jaarlijks vindt er op basis van veranderingen in het dreigingsbeeld een herijking plaats van de inlichtingenbehoefte in de GA I&V. De onderstaande prioriteiten en accenten voor 2017 zijn gebaseerd op deze herijking van de GA I&V door de regering.

Prioriteiten en accenten 2017

Onderstaand wordt voor de wettelijke taken van de AIVD inzicht gegeven in de prioriteiten en accenten die binnen het betreffende aandachtsgebied in 2017 centraal staan.

Jihadistisch-terrorisme

Net als in de afgelopen jaren, is contra-terrorisme het prioritaire aandachtsgebied voor de AIVD in 2017. Het in maart 2013 door de NCTV afgekondigde dreigingsniveau is nog immer «substantieel». Ontwikkelingen binnen en buiten Nederland stellen dagelijks hoge eisen aan de te leveren onderzoekinspanningen.

De dreiging tegen Nederland en Europa is voor een groot deel afkomstig van ISIS.

Onderzoek laat ook zien dat ISIS in de voorbereiding van de aanslagen gebruik heeft gemaakt van asielprocedures en migratiestromen. (Potentiële) aanslagplegers zijn langs deze weg Europa binnengekomen. Ondermeer deze constatering hebben geleid tot een verdere intensivering van de Europese samenwerking met andere inlichtingen- en veiligheidsdiensten onder leiding van de AIVD. Binnen de *Counter Terrorism Group* is nu sprake van een nog sterker gestructureerde samenwerking en operationele informatie-uitwisseling in de strijd tegen het terrorisme. Hiermee kunnen grensoverschrijdende bewegingen van (potentiële) aanslagplegers beter in beeld worden verkregen en gehouden en ontstaat meer inzicht in netwerken en intenties. In Nederland is in dit verband tevens veel aandacht voor uitreizigers en terugkeerders. Met name de laatste groep kan in omvang toenemen naarmate de geogra-

fische positie van ISIS in het Midden-Oosten verder verslechtert. Tegelijkertijd blijft er onverminderd dreiging uitgaan van andere jihadistische groeperingen, met name kern-Al Qaida is een zorg in dit verband.

Landenonderzoek

Het landenonderzoek van de AIVD wordt uitgevoerd om de regering achtergrondinformatie en handelingsperspectief te bieden en te gebruiken bij overleg over onderwerpen die de Nederlandse nationale en internationale politieke belangen raken. Het landenonderzoek raakt steeds nauwer aan de veiligheidstaken van de AIVD. De verwachting is dat deze trend zich voortzet. De terroristische dreiging op het Europese continent is bijvoorbeeld zeer nauw verbonden met de ontwikkelingen in het Midden-Oosten en de opbouw van jihadistische netwerken in verschillende delen van Afrika. De hiertoe noodzakelijke geïntensiveerde internationale samenwerking met buitenlandse inlichtingen- en veiligheidsdiensten strekt zich eveneens uit over deze onderzoeksgebieden binnen de GA I&V.

Radicalisering

Radicalisering van verschillende bevolkingsgroepen in Nederland blijft een reden tot zorg. De aanhoudende internationale spanningen vormen een voedingsbodem die in de nabije toekomst blijft zorgen voor een klimaat waarin radicalisering plaatsvindt. De dreiging die uitgaat van de groei van de radicale islam in Nederland is tweeledig. Enerzijds kan deze leiden tot geweld in de vorm van jihadistisch terrorisme, anderzijds kan deze op zichzelf een dreiging vormen tegen de democratische rechtsorde vanwege het onverdraagzame en antidemocratische gedachtegoed dat verspreid wordt. Het zogenaamde niet-gewelddadig islamitisch radicalisme leidt tot polariserend, onverdraagzaam en/of anti-democratisch handelen. Het doel van onderzoek door de AIVD naar radicaliseringstendenzen is het bieden van informatie waardoor voor ketenpartners handelingsperspectief ontstaat.

Links- en rechts-extremisme

Er wordt capaciteit ingezet voor onderzoek naar links- en rechts-extremisme. In 2017 kunnen de Tweede Kamerverkiezingen leiden tot meer polarisatie en daarnaast meer geweld vanuit links- en rechts-extremisme. Duiding van eventuele dreigingen vanuit de AIVD is essentieel om de NCTV en gezagsdragers op nationaal en lokaal niveau van informatie te voorzien op basis waarvan zij eventueel maatregelen kunnen treffen.

(Digitale) spionage en Cyberdreiging

Onrust in andere gebieden in de wereld kan snel overslaan naar Nederland. Hetzij omdat Nederland in deze conflicten positie kiest, hetzij omdat de Nederlandse samenleving bevolkingsgroepen herbergt die hun oorsprong kennen in deze gebieden. De potentiële dreiging die hiervan uitgaat voor de democratische rechtsorde danwel de belangen van de staat, vergen een verzwaarde onderzoeksinzet van de AIVD in 2017. Dit onderzoek richt zich dan in het bijzonder op de, in aantal en intensiteit toenemende, ongewenste activiteiten van buitenlandse inlichtingendiensten. Het doel van het onderzoek is niet alleen deze te onderkennen, maar ook en vooral om deze ongewenste activiteiten tegen te gaan danwel informatie te verstrekken aan de geëigende autoriteiten waardoor zijn in de gelegenheid worden gesteld maatregelen te treffen.

Naast de meer traditionele vormen van spionage, is door digitalisering van de samenleving ons land kwetsbaar voor inbreuken door statelijke en non-statale actoren die hun economische of politieke positie pogen te versterken.

Hoogwaardige digitale aanvallen met als oogmerk spionage, beïnvloeding, sabotage of terrorisme vormen een omvangrijke en toenemende bedreiging voor de integriteit en de vertrouwelijkheid van de Nederlandse overheid. Ook kan er dreiging uitgaan naar het economische verdienvermogen en het ongehinderd functioneren van het publieke leven en de vitale sectoren. De inbreuken gepleegd via cyberaanvallen zijn talrijk en nemen in aantal sterk toe. Dit vergt extra inspanningen van de AIVD om de inbreuken te onderkennen, te duiden en passende maatregelen te (laten) treffen.

De AIVD heeft tot taak externe belanghebbenden tijdig en gericht van (cyber)dreigingsgerelateerde informatie te voorzien. Doel hiervan is de weerstand tegen digitale aanvallen te verhogen en digitale schade te beperken of te voorkomen. Hierbij vindt nauwe samenwerking plaats met het Nationaal Cyber Security Centrum (NCSC). Ook ondersteunt de AIVD met het Nationaal Bureau voor Verbindingsbeveiliging (NBV) de rijksoverheid op het gebied van informatiebeveiliging. Het NBV verschaft beveiligingsadvies om de weerstand tegen cybersecurity-inbreuken te verhogen en gerubriceerde informatie te beschermen.

Hoofdpijnen andere taken en doelstellingen 2017

Veiligheidsonderzoeken en vertrouwensfuncties

De AIVD geeft uitvoering aan taken op het gebied van de aanwijzing van vertrouwensfuncties en de uitvoering van veiligheidsonderzoeken, zoals bedoeld in de Wiv en in de Wet veiligheidsonderzoeken (Wvo). Daarbij wordt zowel voor de publieke als de private aanvragers van veiligheidsonderzoeken een tarief in rekening gebracht. In 2017 wordt daarnaast gewerkt aan de implementatie van een gezamenlijke unit Veiligheidsonderzoeken voor de AIVD en MIVD. Het streven is om in 2017 deze gezamenlijke unit te realiseren, dit in het verlengde van aanbevelingen van de Commissie evaluatie Wiv 2002 (Kamerstuk 33 820, nr. 1). Meer samenwerking, afstemming, uniformiteit en flexibiliteit in de wijze waarop beide diensten de Wvo uitvoeren, dragen bij aan een efficiëntere en effectievere uitvoering van deze wet.

Veiligheidsbevordering en Stelsel Bewaken en Beveiligen

De inspanningen van de AIVD op het gebied van veiligheidsbevordering en ten behoeve van het Stelsel bewaken en beveiligen blijven in 2017 onveranderd. Ook voor dit taakveld vormen de Tweede Kamerverkiezingen in dat jaar een belangrijk aandachtsg gebied.

Organisatieontwikkelingen en budget 2017

Voor komend jaar betekent het verslechterde dreigingsbeeld een toename in activiteiten. Deze moet worden opgevangen binnen de geplande en ingezette groei van de AIVD. Deze groei manifesteert zich in een toename van het aantal medewerkers en een intensivering van de inzet van informatievoorziening en ICT-middelen. Dit is eveneens van belang in het licht van de noodzakelijke voorbereidingen die moeten worden getroffen ten behoeve van de invoering van herziene Wiv die oktober 2016 aan uw Kamer ter behandeling is aangeboden. De hierin voorziene modernisering van bevoegdheden en de aanpassingen in de toezichtstructuur hebben

gevolgen voor de inrichting van de inlichtingenprocessen en bijbehorende informatievoorzieningsprocessen.

Daarnaast gaan in 2017 de voorbereidingen van de zogenaamde co-locatie, de gezamenlijke huisvesting voor de AIVD en MIVD op de Frederikkazerne in Den Haag een nieuwe fase in. De voorbereiding voor de realisatie van de gezamenlijke huisvesting ligt vooralsnog op schema. De verdere doorontwikkeling van de interne AIVD-organisatie in 2017 krijgt mede vorm aan de hand van een aantal organisatorische thema's, zoals opgenomen in het Meerjarig Organisatorisch Visiedocument van de AIVD. Geïnvesteed wordt onder meer in samenwerking, flexibiliteit, innovatie en governance. Ook de opvolging van aanbevelingen van de Algemene Rekenkamer heeft een plek gekregen in dit document.

Rapportage en verantwoording

Met deze Jaarplanbrief heb ik u inzicht gegeven in de prioriteiten en accenten voor de AIVD in 2017 mede in relatie tot het budget en de samenwerking met (keten)partners in het veiligheidsdomein. Verantwoording over de uitvoering van het Jaarplan wordt in het openbaar afgelegd in het departementale jaarverslag van mijn departement en het jaarverslag van de AIVD zelf. Tussentijds rapporteert de AIVD over de voortgang via periodieke voortgangsrapportages, waarin de focus ligt op de activiteiten en resultaten van de dienst. Deze rapportages worden gedeeld en besproken met de Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten van uw Kamer.

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
R.H.A. Plasterk